

6. Нісімчук А.С., Падалка О.С., Шпак О.Т. Сучасні педагогічні технології. – К, 2000. – 368 с.
7. Пометун О., Пироженко Л. Інтерактивні технології навчання: теорія і практика. – К., 2002. – 136 с.
8. Суворова Н. Інтерактивное обучение: новые подходы // Инновации в образовании. – 2001. – №5. – С.106-107.

Супруненко О.В.*

ПРОДУКТИВНЕ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ ХІМІЇ ЯК ШЛЯХ РОЗВИТКУ УСПІШНОЇ ОСОБИСТОСТІ

Стаття розкриває переваги, зміст та доцільність використання елементів продуктивної технології під час уроків хімії.

Освіта в нових умовах має відповідати світовим стандартам і, разом із тим, забезпечувати людині можливість реалізувати себе якомога повніше. В Україні сьогодні відбувається зміна орієнтації освіти на європейські стандарти, що потребує переорієнтації навчально-виховного процесу на нові принципи навчання й виховання. Тому перед педагогами постають завдання створити найкращі умови для розкриття та розвитку особистості, яка зможе не лише самостійно визначати шляхи подальшого життя, свідомо ставитися до власного майбутнього, а й гідно представляти себе, реалізуватися в житті, стати фахівцем, знань і вмінь якого потребує суспільство.

У світовій педагогічній практиці існує велика кількість методик ефективного навчання. Але всі вони, так чи інакше, є новою комбінацією старих елементів. Адже вся музика людства – це поєднання семи нот, усі намальовані картини – це поєднання трьох основних кольорів. Отже, сучасний урок – це мистецтво поєднання методик та прийомів, які дають можливість учителеві допомогти учневі відкрити самого себе й самореалізуватися. Ще наприкінці 50-х років відкрит академік О.Несмеянов висловив думку, яка й сьогодні залишається актуальною й важливою: «Мені здається, що загальним недоліком нашої середньої і вищої освіти – не мимовільним, а в якому ми всі винні – є прагнення дати учневі якомога більший обсяг знань без належної турботи про якість цих знань. Тим часом сам по собі обсяг цих знань має нульову цінність. Головне значення і в житті, і в науці має вміння застосовувати свої знання. Ми ж переважно дбаємо про обсяг знань, а не про вміння їх застосовувати. Будь-яку освіту – середню чи вищу – слід розглядати не як певний наукозакладач, що дає змогу збирати знання, а як тренування мозку. Тренування мозку

* © Супруненко О.В.

і в середній, і у вищій школі має бути посиленим. Якщо мозок тренований, то знання він закріплює легко, майже автоматично» [2, с.16].

Формування успішної особистості зумовлено реалізацією не лише оновленого змісту освіти, а й ефективних методів і технологій навчання. Технологія завжди потрібна для створення продукту. Об'єкт, процес, продукт – її головні поняття. Педагогічною працею, як і будь-якою іншою, створюється продукт. Усе те, що робив учитель, і те, як він робив, у кінцевому підсумку перетворилося на продукт [5]. Педагогічний продукт – це створена в навчально-виховному процесі цілісна система знань, умінь, навичок, розвиненості й вихованості в кожній окремо взятої людини.

Таким чином, використання продуктивної педагогічної технології, вибудованої на наукових засадах, гарантує надійність результатів настільки, наскільки об'єктивні ці засади і наскільки правильно вони дотримані вчителем у процесі її практичної реалізації. Центром спрямування продуктивної технології є учень як носій засвоєного досвіду попередніх поколінь, власник духовних і моральних цінностей, продукт своєї епохи, утворений своїми власними зусиллями й зусиллями школи за допомогою відповідної гуманної технології.

У досвіді педагогів нагромаджено сотні ефективних прийомів організації продуктивного навчання. У витоків цього напрямку стояли такі видатні науковці, як Л.С.Виготський, Л.В.Занков, К.Д.Ушинський. Питання необхідності продуктивного підходу до навчання неодноразово порушувалися учителями-новаторами 70-80-х років – М.Логачевською, С.Лисенковою, В.Ф.Шаталовим. Сучасні вимоги розвитку успішної особистості шляхом продуктивного навчання визначаються в дослідженнях відомих учених, зокрема, К.О.Баханова [1], М.П.Гузика [3], І.П.Підласого [5] та інших.

Метою продуктивного навчання є формування й розвиток успішної особистості. У цьому аспекті воно являє собою послідовність кроків, кожен з яких має певний позитивний результат, оскільки є продуктивно-орієнтованою діяльністю в реальних життєвих ситуаціях [5]. Отже, алгоритм досягнення результату – формування успішної особистості включає такі складові: педагогічний стимул – навчальна ситуація – пізнавальна ініціатива – самостійний пошук інформації – розвиток розумових здібностей – сформовані життєві компетентності – успішна особистість.

Власний досвід викладання хімії з використанням елементів методики продуктивного навчання дає підстави говорити про

технік доцільно використовувати:

- роботу в групах, під час якої учень, спілкуючись, учиться відстоювати свою позицію, прислухатись до думок інших;
- дискусії й диспути, у результаті яких конкретизується чи змінюється позиція учня;
- прийоми фронтальної роботи, при застосуванні яких поза увагою не залишається жоден учень;
- створення позитивного емоційного настрою шляхом використання висловів відомих людей, віршованих форм, цікавих фактів, що налаштовує учнів на активну роботу.

Ефективним засобом створення умов для інтенсифікації продуктивної діяльності учнів 7-8 класів є гра, адже саме під час гри з учнями цієї вікової групи, відтворюються реальні життєві ситуації, легше долаються труднощі, перешкоди, психологічні бар'єри, відбувається вироблення необхідних людських якостей, навичок, створюється ситуація співтворчості й довіри між учнем і вчителем. Старші школярі виконують більш складні ролі під час проведення уроків-конференцій, уроків-судів, інтелектуальної гри «Інтерв'ю з ученим» та ін.

Значну роль у формуванні успішної особистості відіграють нестандартні уроки. Оскільки продуктивне навчання має бути спрямоване не на механічне запам'ятовування учнями певної суми знань, а на творче їх засвоєння, а саме в незвичайній формі, учні мають можливість на максимальну свободу інтелектуальної діяльності, учаться досягати значного результату. Навіть у слабких учнів навчальна робота відбувається більш продуктивно. До таких уроків усі готуються сумлінно, з великим бажанням, до виконання завдань підходять творчо. Найчастіше вдалими є такі уроки, як урок-мандрівка, урок-дослідження, урок – ділова гра, урок-занурення, урок-композиція, урок-новела тощо.

Дуже важливо в процесі хімічного навчання сформувати громадянську позицію учнів із метою реального впливу на вибір загальнозначущих рішень, а також прагнути до підвищення ролі та значення хімічних знань.

Однією з важливих складових в організації продуктивного навчання є метод проектів. Його застосування на уроках хімії допомагає школярам поступово набувати вмінь і навичок, без яких їм не обійтись в реальному житті, незалежно від обраної професії. Діти перетворюються на самостійних, нехай поки ще маленьких, дослідників. Кожен проект необхідно розглядати як реалістичний задум про бажане майбутнє, який, як правило, передбачає виконання таких завдань, що раніше не надавались. Проектний задум указує нам, що саме і яким чином

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

необхідно зробити для його втілення в життя [6]. З його допомогою розвивається логічне мислення учнів, їхні творчі здібності, навички стилістичного оформлення своєї думки тощо. Учні із задоволенням працюють над створенням дослідницьких проектів. Завдяки проектному навчанню учні вдосконалюють практичні навички роботи з ПК, пошуку інформації, створення продукту, а також навички самоосвіти. Участь у проектній діяльності розвиває творчі здібності учнів, розширює коло спілкування. А також набувають навичок ділового спілкування. Даний метод дає змогу самореалізуватися обдарованій дитині.

З метою вирішення проблеми розвитку успішної особистості доцільно використовувати форми продуктивної діяльності школярів, однією з яких є виконання завдань творчого характеру. Це дає можливість через творчу діяльність формувати в школярів компетентність продуктивної творчості. Такими завданнями є підготовка повідомлень із різних інформаційних джерел, добірки фотоматеріалів, малюнків, написання віршів, творів-мініатюр відповідно до теми уроку. Через такі роботи розкривається власне бачення учнями теми, яку вивчають. Наприклад, учні 7-х і 8-х класів із задоволенням складають казки та легенди про хімічні елементи, створюють колажі, розкривають у малюнках господарську цінність речовин. Поруч із малюнками, описами, світлинами розміщується науково-популярна інформація щодо описаного об'єкта. Для учнів 9-10-х класів доцільним є виконання більш складних завдань: проведення соціологічних опитувань, обробка статистичних даних, написання наукових міні-робіт. При виконанні таких завдань кожен учень стає носієм власного пізнавального досвіду, суб'єктом освітнього процесу, у якому відбувається його саморозвиток і самореалізація. Системне включення розрахункових задач у навчальний процес є ефективним методом навчання хімії, способом розвитку логічного мислення. Розв'язування розрахункових задач сприяє вдосконаленню й творчому застосуванню сукупності теоретичних знань і практичних умінь.

Процесу набуття міцних знань, розвитку розумової діяльності учнів сприяє метод «Трьох «О»:

- опорні конспекти;
- опорні схеми;
- опорні сигнали.

Завдяки застосуванню цього методу учні мають змогу розпочати самоконтрольоване особистісне навчання, коли створюється можливість поглиблення й розширення навчального матеріалу.

Важливою складовою шкільної освіти є формування моти-

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

вації до збереження і зміцнення здоров'я. Тому особливу увагу слід приділяти формуванню «здорової атмосфери в класі», підвищенню культури взаємин між учнями, створенню в класі спокійного, творчого мікроклімату, налагодженню психоемоційного контакту між учителем та учнями. З цією метою є необхідність у проведенні гімнастики, руханок, хвилинок релаксації, наприклад:

1. Ну що, діти, притомились?

*Зараз ми відновим сили,
Й разом руханку цікаву
Проведемо ми на славу,
Підніміться ті, що зліва,
Підніміться ті, що справа.
Руки в боки ті що зліва,
Руки вгору ті, що справа.
Покрутіться ті, зліва,
Пострибайте ті, що справа.
А тепер і ті, що справа,
А за ними й ті що зліва
Один одному всміхніться
Адже в посмішці вся сила!*

*2. Давайте ми разом усі відпочинем,
Піднімемо руки, до сонця полинем,
Як птахи, крильми кілька раз помахуєм,
А потім ми квітів в гаю назбираєм.
Всміхнемось, потиснемо руки в цей час
І знову за справу візьметься наш клас.*

Спираючись на власні дослідження (анкетування учнів та вчителів освітніх закладів) щодо впровадження під час уроків хімії елементів продуктивного навчання, дають підставу стверджувати, що потенціал продуктивної технології є дуже високим, а реалізація її, беззаперечно, позитивно впливає на результати навчально-виховного процесу.

Для того щоб навчання було плідним і ефективним, стало радістю, задоволенням для кожної дитини, щоб шкільне життя, у якому беруть участь і учні, і вчителі досягло гармонії, потрібно зовсім небагато: ретельний розрахунок кожного кроку навчально-виховної діяльності, виконаний із дотриманням усіх вимог наукової організації процесу навчання.

Література:

1. Баханов К.О. Інноваційні системи, технології та моделі навчання в школі: Монографія. – Запоріжжя: Просвіта, 2000. – 160с.
2. Бьом І., Шнейдер Й. Складові системи продуктивного навчання // Завуч. – 2009. – №14. – С.16.

3. Гузик М.П. Авторська школа. Концепція та технологічні чинники. – К.: Генеза, 2000. – 239с.
4. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій /Автор- укладач Н.П. Наволокова. – Х.: Вид. група «Основа», 2009. – 176 с. – (серія «Золота педагогічна скарбниця»).
5. Підласий І.П. Продуктивний педагог. – Харків: Вид. група «Основа», 2009.
6. Садкіна В. І. 101 цікава педагогічна ідея. Як зробити урок. – Х.: Основа, 2008. – 88 с. (Серія «Золота педагогічна колекція»).

Ухіна В.В. *

РОЗВИТОК ТВОРЧОСТІ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ У РОБОТІ З РІЗНИМИ МАТЕРІАЛАМИ

Стаття присвячена проблемі творчого розвитку дітей у навчально-виховному процесі дошкільного закладу, автором визначено сприятливі умови для творчого розвитку дітей, принципи організації занять з цієї проблеми з урахуванням вікових можливостей малят.

Актуальною проблемою сучасної педагогіки є розвиток дитячої творчості, який має на меті виховання в дошкільників творчого підходу до перетворення оточуючого світу, активності та самостійності мислення, що сприятиме досягненню позитивних змін у житті суспільства.

Базова програма розвитку дошкільника «Я у Світі» вперше в освітньому просторі України заявила про креативність як одну з пріоритетних ліній розвитку дитини. Розвиток сучасної дитини як особистості передбачає максимальну реалізацію нею активності, самостійності, творчої ініціативи, прагнення обирати на власний розсуд шляхи й засоби досягнення цілей, намірів, реалізувати свої власні потреби та інтереси. Творча активність дошкільника має два тісно пов'язані між собою, проте не тотожні джерела – навчально-виховні впливи людей, які її оточують (насамперед дорослих), та особистий досвід самої дитини, який включає досвід її індивідуальної взаємодії зі світом та результати попереднього навчання й виховання. Включення індивідуального досвіду в засвоєння дошкільником інформації подекуди може спровокувати своєрідний «розрив» логічних схем міркування дорослого та дій, вироблених суспільною практикою. Водночас воно сприяє створенню дитиною оригінального продукту, що й характеризує творчість як особистісний процес [5].

Ефективним засобом формування творчої особистості в дошкільному віці є продуктивні види діяльності. Чим раніше дитина буде займатися творчою діяльністю, тим більш високих

* © Ухіна В.В.